

B. VEREJNÉ KNIŽNICE ŽILINSKÉHO KRAJA

Sieť verejných knižníc v Žilinskom kraji

- 1 regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou + 6 pobočiek
- 4 regionálne knižnice + 8 pobočiek
- 13 mestských knižníc + 7 pobočiek
- 18 profesionalizovaných obecných knižníc + 1 pobočka
- 207 neprofesionalizovaných obecných knižníc + 5 pobočiek

Spolu 243 pracujúcich verejných knižníc + 27 pobočiek

V počte knižníc Žilinského kraja nie je zahrnutých 51 stagnujúcich a nepracujúcich knižníc, z ktorých 29 knižníc stagnuje od jedného do piatich rokov, ostatných 22 knižníc nepracuje viac ako 5 rokov. Knižničný fond nepracujúcich knižníc sa nezapočítava do celkového knižničného fondu knižníc Žilinského kraja. Knižnice, ktoré stagnujú 1 až 5 rokov sa v celoslovenskej štatistike evidujú ako stagnujúce, ale ak knižnica stagnuje viac ako 5 rokov, vylučuje sa podľa pokynov Metodického centra SNK - Oddelenia pre rozvoj knižničného systému zo siete verejných knižníc. Tieto knižnice už štatistický formulár nevyplňajú a nesledujú sa ako spravodajské jednotky.

Počty stagnujúcich a viac ako 5 rokov nepracujúcich knižníc v Žilinskom kraji podľa okresov:

Okresy	Počet nepracujúcich knižníc spolu	Z toho nepracujúce 1-5 rokov	Nepracujúce viac ako 5 rokov
Bytča	1	1	0
Čadca	1	0	1
Dolný Kubín	11	8	3
Kysucké N. Mesto	1	1	0
Liptovský Mikuláš	6	5	1
Martin	7	5	2
Ružomberok	1	1	0
Námestovo	7	2	5
Turčianske Teplice	6	2	4
Tvrdošín	2	0	2
Žilina	8	4	4
Spolu	51	29	22

V roku 2014 bola v Žilinskom kraji zrušená Obecná knižnica v Bobrovniku v okrese Liptovský Mikuláš a Obecná knižnica vo Svätom Kríži bola zlúčená so školskou knižnicou a tým bola vylúčená aj zo siete verejných knižníc Žilinského kraja.

Nepriaznivá finančná situácia knižníc pokračovala aj v sledovanom roku 2014, čo potvrdzuje aj skutočnosť, že finančné prostriedky na nákup knižničného fondu z pracujúcich knižníc nedostalo 71 knižníc, čo je 29,2 % z celkového počtu pracujúcich knižníc kraja /z celkového počtu pracujúcich i nepracujúcich je to až 41,50 %/. Finančne sú opäť najviac

poddimenzované knižnice na Orave, kde nedostalo na nákup fondov až 66 % knižníc, v liptovskom regióne nedostalo prostriedky na nákup kníh 37 % knižníc, v turčianskom regióne 36,50 % knižníc, v hornopovažskom regióne takmer 32 % a v kysuckom regióne 35 % knižníc.

V Žilinskom kraji pracuje 46 automatizovaných knižníc. V percentuálnom vyjadrení podielu automatizovaných knižníc z celkového počtu knižníc v regiónoch najvyššia automatizácia je v oravskom regióne - 30,50 %, v kysuckom regióne je to 34 %, v hornopovažskom 14,3 % a v liptovskom regióne 12 %. Najnižšie zastúpenie automatizovaných knižníc z celkového počtu knižníc je v turčianskom regióne, a to len 6,35 %. V sledovanom roku 2014 prístup na internet v priestoroch knižnice poskytovalo 84 verejných knižníc. Percentuálne najvyšší počet internetizovaných knižníc je v knižniciach kysuckého regiónu, keď prístup na internet poskytuje až polovica verejných knižníc, v turčianskom regióne je to 33 %, v hornopovažskom regióne 38 %, v oravskom regióne 15 % a v liptovskom regióne 17 % knižníc.

Metodiky pre mestské a obecné knižnice, ako aj pre knižnice iných sietí vykonávali metodicky regionálnych knižníc a krajskej knižnice v rozsahu 5 úväzkov.

1. Knižničný fond

V sledovanom roku 2014 dosiahol knižničný fond verejných knižníc Žilinského kraja 2 228 809 KJ, čo je fond o 57 265 KJ nižší ako v roku 2013. Najvyšší úbytok zaznamenal okres Martin, Žilina a Ružomberok. Celkové prírastky knižničného fondu kúpou aj darom boli 35 048 KJ, z toho kúpou 20 927 a darom 13 906 KJ. Prírastky spolu boli o 667 KJ vyššie ako v predchádzajúcom roku, čo je nárast o 1,9 %. Prírastky kúpou boli však nižšie o 2 347 KJ (- 10,08 %) a prírastky darom vyššie o 3 020 KJ (+ 21,7 %).

Podiel prírastku kúpou tvoril len 59,71 % celkových prírastkov. V sledovanom roku ubudlo z fondov verejných knižníc v dôsledku vyradovania, ale aj v dôsledku nevykazovania knižničného fondu knižníc, ktoré stagnujú viac ako 5 rokov až 67 880 knižničných jednotiek.

Zloženie knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja:

Odborná literatúra pre dospelých:	148 404	–	28,70 %
Odborná literatúra pre deti:	19 269	–	3,73 %
Krásna literatúra pre dospelých:	209 323	–	40,48 %
Krásna literatúra pre deti:	140 073	–	27,09 %

V jednotlivých druhoch literatúry sú zahrnuté aj špeciálne dokumenty /audiovizuálne, elektronické a iné špeciálne dokumenty/. Ich počet však predstavuje len 1,77 % z celkového počtu knižničných jednotiek.

V sledovanom roku poskytovali verejné knižnice Žilinského kraja svojim používateľom 925 titulov periodickej tlače, čo je o 6 titulov periodík menej v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2013.

2. Výpožičky

Trend poklesu počtu výpožičiek vo verejných knižniciach Žilinského kraja pokračoval aj v roku 2014, kedy ich počet poklesol o – 181 818 (- 6,11 %). Veľký pokles výpožičiek bol zaznamenaný vo výpožičkách periodík – 108 199 (- 17,74 %), čo je dôsledkom pravidelného medzoročného znižovania počtu odoberaných periodík. K poklesu došlo aj pri výpožičkách odbornej literatúry pre dospelých – 54 481 výpožičiek (- 8,84 %), odbornej literatúre pre deti – 10 998 ale i krásnej literatúre pre deti – 28 201 výpožičiek. Nižší

záujem sme zaznamenali aj o prezenčné výpožičky, v ktorých sú započítané aj prezenčné výpožičky periodík keď ich počet klesol o - 150 949 (- 16,46 %). Pokles výpožičiek bol zaznamenaný hlavne na úrovni regionálnych a mestských knižníc Žilinského kraja.

Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníc a iným knižniciam zostala na podobnej úrovni ako v predchádzajúcom období. V rámci Žilinského kraja sa z iných knižníc vypožičalo 5 148 a iným knižniciam 883 knižničných jednotiek. O túto službu pretrváva záujem aj napriek tomu, že náklady na realizáciu tejto služby si z väčšej časti hradí používateľ.

3. Používatelia, návštevníci, podujatia a informačné technológie

V roku 2014 bolo vo všetkých verejných knižniciach Žilinského kraja zaevidovaných 62 471 používateľov. V porovnaní s predchádzajúcim rokom ide opäť o mierny pokles počtu používateľov, a to o - 1 642 (- 2,56 %). Výraznejší pokles používateľov zaznamenali hlavne mestské (- 459 používateľov) a profesionalizované knižnice (-1 253), keďže v regióne Kysúc sa až 4 knižnice odprofesionalizovali, t.j. po znížení pracovných úväzkov prešli do stavu neprofesionalizovaných knižníc.

Celkové percento používateľov z počtu obyvateľov kraja zostalo na podobnej úrovni ako v roku 2013, a to 9,8 %. Najvyššie percento používateľov z počtu obyvateľov si opäť udržal okres Dolný Kubín (12,32 %), nasleduje okres Žilina (11,71 %), Čadca (10,96 %), Kysucké Nové Mesto (10,79 %), Bytča (10,48 %), Martin (9,27 %), Ružomberok (8,84 %), Liptovský Mikuláš (8,43 %), Tvrdošín (7,69 %) a Turčianske Teplice (6,39 %). Najnižšie percento používateľov z počtu obyvateľov dosiahol okres Námestovo (5,83 %). Z celkového počtu používateľov Žilinského kraja deti do 15 rokov predstavujú až 39,12 %. Najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu používateľov dosiahol opäť okres Bytča (73,80 %) a naopak najnižšie percento detí z počtu používateľov dosiahol opäť okres Žilina (31,42 %). Vysoké percento detí z počtu používateľov dosiahol aj okres Námestovo (55,81 %), okres Turčianske Teplice (51,43 %), Kysucké Nové Mesto (43,54 %), Tvrdošín (40,58 %) a Čadca (39,15 %). Okres Liptovský Mikuláš dosiahol percento detských používateľov z počtu obyvateľov 38,18 %, Martin 36,48 %, Ružomberok 36,37 % a Dolný Kubín 35,76 %. Počet návštevníkov knižníc v Žilinskom kraji poklesol, a to až o - 103 131, čo predstavuje zníženie takmer o 10 % ! Zdá sa, že pokles návštevníkov bude pokračovať aj v nasledujúcich rokoch, a to aj z dôvodu pokračujúcej elektronizácie knižníc, keď po sprístupnení on line katalógov knižníc na webe, väčšia časť používateľov uprednostňuje virtuálne vyhľadávanie a ponúkané online služby pred fyzickou návštevou knižnice.

V sledovanom roku 2014 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja zrealizovaných 4 906 podujatí, čo je o 34 menej ako v predchádzajúcom roku 2013. Z celkového počtu zrealizovaných podujatí 25 %, t.j. 1 189 podujatí predstavuje informatická príprava používateľov knižnice. Väčšiu časť podujatí, a to až 3 294 zrealizovali regionálne knižnice kraja a Krajská knižnica v Žiline. Nárast počtu podujatí zaznamenala opäť Mestská knižnica v Kysuckom Novom Meste (+ 14) a Mestská knižnica Tvrdošín (+ 16), ale tiež aj profesionalizované knižnice v okrese Námestovo (+ 5), Žilina (+ 7) a neprofesionalizované knižnice v okresoch Ružomberok (+ 16), Turčianske Teplice (+ 18), Tvrdošín (+ 10) a Žilina (+27).

Vo verejných knižniciach Žilinského kraja sa nachádza 542 počítačov, z toho s pripojením na internet je 284 počítačov a ich stav už nerastie a udržiava sa na rovnakej úrovni už niekoľko rokov. Vlastnú www stránku má 12 verejných knižníc a 84 knižníc má zverejnené informácie o svojich službách na webových stránkach svojho zriaďovateľa. Elektronický katalóg kníh (online katalóg) má pre svojich stálych i potenciálnych

používateľov k dispozícii 20 verejných knižníc. Z trinástich mestských knižníc v kraji má zriadenú vlastnú www stránku len 5 knižníc. Elektronický katalóg kníh má prístupných 9 mestských knižníc. Knižnice, ktoré prevádzkujú knižnično-informačný systém KIS MASK majú svoj online katalóg včlenený do spoločného online katalógu knižníc využívajúcich spoločný knižnično-informačný systém, ktorý je tiež online dostupný.

Pripojenie prostredníctvom siete WIFI poskytuje 26 knižníc (z toho v 9-ich mestských knižniciach, 2-och profesionalizovaných knižniciach a v 15-ich neprofesionalizovaných knižniciach Žilinského kraja).

V profesionalizovaných knižniciach klesol počet počítačových staníc zo 63 na 58 počítačov a podobne poklesol aj počet miest s pripojením na internet pre verejnosť zo 45 na 43 miest. V neprofesionalizovaných knižniciach Žilinského kraja počet počítačov klesol o 2 a dosiahol stav 140 počítačov. V spomínaných knižniciach stúpol počet miest s pripojením na internet pre verejnosť z 84 na 86 miest.

Celkový prepočítaný počet zamestnancov verejných knižníc v Žilinskom kraji klesol o 4,40 zamestnanca a prepočítaný počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti klesol o 2,45. Stav zamestnancov v mestských knižniciach zostal na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku, najviac sa znížil počet knihovníkov v profesionalizovaných knižniciach (- 2,77 %) čo je dôsledok zníženia počtu profesionalizovaných knižníc v kraji. Znížil sa však aj stav pracovníkov v neprofesionalizovaných knižniciach kraja o – 1,49.

4. Finančné hospodárenie knižníc, prostriedky na nákup knižničných fondov

Náklady na hlavnú činnosť (Príjmy z hlavnej činnosti) vo verejných knižniciach Žilinského kraja dosiahli čiastku 2 761 162 €, čo je o 109 181 € (+ 3,95 %) viac ako v predchádzajúcom roku 2013. **Transfery na činnosť** verejných knižníc v Žilinskom kraji tiež stúpili o 123 298 € (+ 5,33 %). Zvýšený transfer sa týkal hlavne regionálnych knižníc, pretože **dotácia z rozpočtu VÚC** pre regionálne knižnice a krajskú knižnicu stúpila o 91 257 €. Dotácie z rozpočtov miest a obcí pre mestské a obecné verejné knižnice tiež mierne stúpili, a to o + 32 733 € (+ 4,14 %). Príjmy z hlavnej činnosti sumárne poklesli v mestských knižniciach (- 7 652 €) a v profesionalizovaných knižniciach (-19 879). V rámci mestských knižníc ide o opätovný viacročný pokles, pri profesionalizovaných knižniciach bol pokles spôsobený odprofesionalizovaním viacerých knižníc v kysuckom regióne. V rámci dotácií na činnosť výraznejší pokles nastal pri mestských knižniciach, a to – 5 526 € a z rozpočtu iných subjektov /mestské kultúrne strediská/ - 2 987 €. Najväčší pokles dotácie z rozpočtu mesta bol zaznamenaný v Mestskej knižnici v Bytči (- 15 192 €), v Mestskej knižnici Kysucké Nové Mesto (- 3 837 €) a v mestských knižniciach okresu Čadca (- 2 987). Ostatným mestským knižniciam boli pridelené zo strany zriaďovateľa vyššie dotácie ako v predchádzajúcom roku.

Vo verejných knižniciach Žilinského kraja opäť mierne poklesli aj **tržby – príjmy** za knižničné činnosti, a to o - 3 032 € (- 2 %). Jedným z hlavných dôvodov poklesu tržieb je neustály medziročný pokles počtu používateľov a tým aj tržieb za zápisné. Záporné čísla (- 11 882 €, - 8,77 %) v rámci nášho kraja sme zaznamenali aj pri získavaní štátnych prostriedkov na nákup knižničného fondu, nákup techniky a na úhradu mzdy pracovníkom, ktorí sú v knižniciach zamestnaní v chránených dielňach a ktorým štát prostredníctvom Okresného úradu práce prispieva na mzdy.

Prostriedky na nákup knižničných fondov

Na nákup knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja boli v sledovanom roku použité prostriedky v sume 196 409 €. Tieto prostriedky boli v sledovanom roku nižšie o - 6 626 (- 3,26 %) oproti predchádzajúcemu roku. Najvyšší pokles nákupu knižničného fondu zaznamenali regionálne knižnice Žilinského kraja, kde bol až 16,5 %-ný pokles nákupu a v ktorých nákup fondu poklesol až o 17 398 €. Potešiteľný nárast v nákupe KF bol zaznamenaný v mestských knižniciach, kde finančné prostriedky vzrástli o + 2 067 €. Nárast bol zaznamenaný aj pri profesionalizovaných knižniciach + 2 761 €, ale aj pri neprofesionalizovaných knižniciach + 5 944 €.

Najväčší nárast finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu zaznamenala, Mestská knižnica v Námestove + 2 551 (+ 71,3 %), Mestská knižnica v Liptovskom Hrádku + 1 126 € (+ 39,81 %) a Mestská knižnica v Bytči + 1 032 € (+ 12,7 %). Naopak veľký pokles zaznamenala Mestská knižnica v Ružomberku - 2 637 € (- 17,5 %). Mierny pokles finančných prostriedkov na nákup, alebo prostriedky na úrovni predchádzajúceho roka zaznamenali mestské knižnice v okresoch Tvrdošín a Žilina, ale aj Mestská knižnica. H. Zelinovej vo Vrútkach. Potešiteľná je skutočnosť, že Mestská knižnica v Turčianskych Tepliciach po dlhšom časovom období dostala od svojho zriaďovateľa prostriedky nákup knižného fondu v sume 212 €.

Najviac finančných prostriedkov na nákup knižničných fondov v prepočte na 1 obyvateľa bol zaznamenaný v okrese Žilina, a to 0,39 €, v okrese Bytča 0,37 €, v okrese Kysucké Nové Mesto 0,35 €, v okrese Liptovský Mikuláš 0,34 € a v okrese Ružomberok 0,31 €. Najmenej finančných prostriedkov na nákup KF v prepočte na 1 obyvateľa zaznamenali knižnice v okresoch Turčianske Teplice 0,16 €, Tvrdošín 0,20 €, Námestovo 0,23 € a Martin 0,25 €.